

Apel o skuteczny Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego

Jakość powietrza w województwie małopolskim pozostaje bardzo zła - nasz region należy do najbardziej zanieczyszczonych w całej Unii Europejskiej. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza pyłem i rakotwórczym benzo[a]pirenem są tzw. kopciuchy, czyli stare kotły na węgiel i drewno, w których często spalane są też śmieci, co wpływa na układ immunologiczny i powoduje częstsze choroby i przedwczesne zgony wśród mieszkańców Małopolski.¹ Na terenie województwa wciąż dymi 350 000 - 400 000 takich kotłów, a ich wymiana postępuje bardzo powoli. **Do tej pory większość małopolskich gmin nie robiła praktycznie nic, aby poprawić jakość powietrza. Program ochrony powietrza to ostatnia szansa, aby to zmienić i zachęcić bądź zmusić gminy do bardziej stanowczych działań.** Niestety uwagi złożone przez alarmy smogowe w poprzedniej turze konsultacji nie zostały w większości uwzględnione, mimo poparcia ponad 3 500 Małopolan.² W związku z tym, **po raz kolejny apelujemy o przyjęcie skutecznego Programu ochrony powietrza dla Małopolski**, który przełoży się na wdrożenie w 100% uchwały antysmogowej w naszym regionie. **Według wyliczeń ekspertów poprawa jakości powietrza jaka nastąpi w wyniku wdrożenia uchwały antysmogowej, pozwoli uniknąć około 1 500 przedwczesnych zgonów rocznie.**³

Apelujemy też do Zarządu Województwa Małopolskiego, by nie ulegał naciskom lobbystów, których celem jest głównie troska o własny interes. Sprzedawcy węgla oraz inne grupy namawiające do zachowania obecnego status quo, którzy teraz domagają się rozluźnienia obowiązujących przepisów, przedkładają interesy prywatne ponad zdrowie Małopolan. Rolą Zarządu Województwa Małopolskiego jest dbanie o jakość powietrza w regionie i ochrona zdrowia jego mieszkańców.

Dlatego ponawiamy nasz apel o skuteczne działania na rzecz ochrony powietrza:

- **POMOC MIESZKAŃCOM W WYMIANIE "KOPCIUCHA":** Popieramy utworzenie w każdej gminie punktów obsługi Programu Czyste Powietrze, w których mieszkaniec będzie mógł uzyskać pomoc w wypełnieniu wniosku na wymianę starego "kopciucha". Jak pokazują doświadczenia, tam, gdzie gmina aktywnie zachęca i pomaga mieszkańcom, tam tempo likwidacji kopciuchów znacząco przyspiesza. Dlatego też popieramy zatrudnienie w gminach doradców, którzy będą pełnić tę rolę. Nie możemy jednak czekać na to aż do stycznia 2022 roku! Oznaczałoby to kolejny stracony rok przed wejściem w życie zakazu użytkowania "kopciuchów" z dniem 1 stycznia 2023 r. **Taka pomoc musi być uruchomiona w gminach najpóźniej do końca 2020 roku, tak aby znacznie przyspieszyć tempo wymiany kotłów.**

- **OCHRONA PRZED TRUCICIELAMI:** Mieszkańcy każdej gminy w Małopolsce powinni mieć możliwość skorzystania z szybkiej kontroli w przypadku, gdy podejrzewają, że spalane są odpady lub zabronione paliwa (np. węgiel słabej jakości). Dlatego popieramy wprowadzenie maksymalnego czasu, w którym gmina musi przeprowadzić kontrolę czy obowiązek pobrania próbek przy 10% kontroli. Jednak zaproponowany czas reakcji - dzień roboczy na podjęcie interwencji, to stanowczo za długo. Jaki sens

¹ J. Jędrak, E. Konduracka, A. Badyda, P. Dąbrowiecki, *Wpływ zanieczyszczeń powietrza na zdrowie*, Kraków 2017

² <https://chceoddychac.pl/malopolskapop>

³ Analiza zdrowotna wariantów projektu Programu Ochrony Powietrza dla województwa małopolskiego 2020, Europejskie Centrum Czystego Powietrza, kwiecień 2020

ma przeprowadzenie kontroli w poniedziałek, gdy zgłosimy ją w piątek? **Kontrole muszą być wykonane maksymalnie do dwóch godzin** – krótki czas reakcji jest kluczowy dla skuteczności działań kontrolnych. To samo dotyczy kontroli zakładów produkcyjnych: piekarni, tapicerni, zakładów obuwniczych, kurników czy warsztatów samochodowych.

- **NIE DLA DOTACJI DO WĘGLA:** Popieramy **wycofanie publicznych dotacji do kotłów węglowych**. Powinno ono nastąpić jednak znacznie wcześniej niż w 2022 roku – opóźnienie wejścia w życie tego zapisu o rok w stosunku do poprzedniej wersji programu jest niezrozumiałe. Zarazem apelujemy o wprowadzenie zakazu instalowania ogrzewania węglowego w nowo budowanych domach. Dzięki temu zatrzymamy wzrost liczby kotłów wykorzystujących węgiel.

- **KAMPANIE SPOŁECZNE NAKŁANIAJĄCE DO WYMIANY „KOPCIUCHÓW”:** Obecnie jedynie co piąty użytkownik kopciuchów w Małopolsce ma świadomość, że od 2023 roku użytkowanie tego typu kotłów będzie nielegalne. Dlatego gminy powinny być zobligowane do **wysyłania raz na kwartał do wszystkich użytkowników „kopciuchów” informacji o zbliżającym się terminie obowiązkowej wymiany**, pomocy udzielanej przez gminę i źródłach dotacji.

- **OGRANICZENIA DLA KOMINKÓW, GDY ZA OKNEM SMOG:** Popieramy zakaz korzystania z kominków (o ile istnieje w domu inne źródło ogrzewania), gdy stężenia pyłów są bardzo wysokie. Zakaz taki powinien obowiązywać **w dni, gdy przekroczone są dopuszczalne wartości zanieczyszczenia pyłem zawieszonym**, a więc gdy stężenie dobowe pyłu przekracza 50 µg/m³. Niestety obecne zapisy ograniczają zakaz korzystania z kominków jedynie do ekstremalnie wysokich stężeń – a więc powyżej poziomu alarmowego.

- **JASNE KRYTERIA ROZLICZANIA GMIN Z DZIAŁAŃ:** Program ochrony powietrza musi określić jasne kryteria, według których gminy będą rozliczane z podejmowanych działań. Program ochrony powietrza powinien określać **liczbę „kopciuchów” koniecznych do likwidacji w każdej gminie do końca 2022 roku, a więc do wejścia w życie uchwały antysmogowej**. To gmina, będąc najbliżej swoich mieszkańców posiada narzędzia do tego, aby prowadzić skuteczną kampanię informacyjną na temat konieczności wymiany kotłów (wynikającej z przepisów uchwały antysmogowej), udzielać mieszkańcom pomocy w uzyskaniu dotacji na wymianę, a na koniec skontrolować, czy wymiana została wykonana i w przypadku jej braku, nałożyć karę lub zaoferować dodatkową pomoc. Zaproponowany obecnie zapis, który pozwala gminom, aby w dniu wejścia w życie uchwały antysmogowej nadal na ich terenie mogła znajdować się znacząca ilość kotłów pozaklasowych – aż 30% wszystkich eksploatowanych urządzeń grzewczych – oznacza przyzwolenie na brak działań antysmogowych ze strony gmin. Wiele z nich już spełnia taki wymóg i nie będzie musiało podejmować żadnych działań. Przykładowo, w Zabierzowie udział kotłów niespełniających wymogów uchwały wśród wszystkich urządzeń grzewczych to 34% (stan na 2019 rok). Oznaczałoby, że do końca 2022 gmina ta byłaby zobowiązana do wymiany jedynie 4% „kopciuchów”. Tego typu zapisy są nieakceptowalne i stoją w sprzeczności z uchwałą antysmogową.

Apelujemy o przyjęcie takiego Programu ochrony powietrza, którego przepisy zapewnią mieszkańcom Małopolski możliwość oddychania czystym powietrzem, a jego głównym celem będzie ochrona zdrowia i życia mieszkańców Małopolski. **Gminy muszą w końcu rozpocząć zdecydowaną walkę z zanieczyszczeniem powietrza. Nie możemy zmarnować kolejnych lat na działania pozorowane**, które nie przynoszą oczekiwanych efektów i nie pozwalają na osiągnięcie standardów jakości powietrza określonych w prawie.

W imieniu Polskiego Alarmu Smogowego

Andrzej Guła